

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno.

Cena listu za nečlane po štiri krone na leto; za pol leta dve kroni; za četrto leta eno krono; za člane zvezinih zadrug po tri krone na leto. Posamezne številke 20 vin.

Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. — Cene inseratom po 20 h od enostopne petit-vrste, za večkratno insercijo po dogovoru.

Telefon štev. 216.

V Ljubljani, 25. septembra 1907.

C. kr. poštne hran. št. 64.846
Kr. ogrske „ „ „ 15.648

Vsebina: Narodno-gospodarski pomen posojilnic Raiffeisenskega sestava. Kaj ovira razvoj našega mlekarstva? Čemu naj se pri nas ljudski učitelji v kmetijstvu strokovno izobražujejo? Statistični podatki o ribarstvu na Kranjskem. Gospodarske drobtine. Kronika Zadružne zveze. Vprašanja in odgovori. Zadružni pregled. Književnost. Bilance. Občni zbori. Inserati.

Narodno-gospodarski pomen posojilnic Raiffeisenskega sestava.

Vpliv Raiffeisenskih posojilnic, kot predmet določenega sestava, je dvojen: v socialnem in gospodarskem oziru. V socialnem oziru, ker skušajo raiffeisenske posojilnice kot člen velike socialno-preosnovne verige delovati na to, da se izboljšajo življenske razmere specialno kmečkega stanu; v gospodarskem oziru, ker nudijo sredstva za to, da se gospodarska izboljšava tudi dejansko izvrši. Socialni vpliv je družabno preosnovalen. Ni revolucionaren. Ne stremi za tem, da vniči ali v velikem obsegu preobrazi splošne gospodarske razmere današnjega časa. Pač pa deluje na to, da ustvari interesno zastopstvo kmečkega stanu v svrhu samoobrambe in samoohranitve, v svrhu socialnega uvaževanja. Dokler je kmečki stan bil desorganiziran, je bil vpoštevani le v toliko, v kolikor je pač bil ugoden predmet izkoriščevanja. Odtod vzroki, ki so morali nujno vplivati na propadanje in na proletarizacijo kmetovalstva. Združeno, zbrano v interesno zastopstvo, v lastne korporacije, v zadruge, zasledujoče edinole koristi kmetovalstva samega, je zadobilo kmetovalstvo moči, enotne sile, ki mu da pravico, zahtevati zase to, kar mu gre po življenski pravici, po socialnem vpoštevanju kot važen člen človeške družbe, kot osnovni, druge stanove preživljajoči in oživljajoči stan.

Združitve kmetovalstva je v prvi vrsti socialnega značaja. Zato tudi moralnega značaja. Trgovske združitve zasledujejo zgolj materialno korist združenih gospodarskih sil, ne glede na to, ali je predmet združitve škodljiv za druge, združitvi ne pripadajoče gospodarske sile. Trgovske raznovrstne družbe stremijo le za dobičkom poedinov v tej družbi spojenih oseb.

Toda obogatenje nekaterih oseb ni splošno socialnega pomena, ker se ozira in omejuje le na določeni maloštevilni spoj gospodarskih sil. Ne vrši se iz namena, da bi družbi kot taki, ali pa da bi posameznemu stanu kot takemu pripomagal do boljšega materialnega položaja. S trgovskimi združitvami se res provzroči izboljšanje prometnih sredstev in dobavnih razmer. Toda večinoma ne v korist konsumentov. Dokaz: Snovanje kartelov kot sinteza trgovskih združitve, ki zasledujejo edinole monopoliziranje poedinov konsumpcijskih dober, porastek cen teh dober na škodo konsumentov. Trgovske združitve niso stanovske, niso socialno-preosnovne, marveč lukrativne, egoizem poedincev pospešujočega značaja.

Drugače pa je s kmečkimi gospodarskimi združitvami. Predmet kmečkih združitve je sicer gospodarskega, ni pa poedinsko egoističnega značaja. Gospodarski uspeh preide na poedinca samo v toliko, v kolikor je ta nujno potreben člen določenega družabnega stanu. Poedinski interes se umakne interesu splošnosti, se umakne koristim kmečkega stanu kot takega. Skupnostni interes pa nastopa na gospodarsko torišče v toliko, v kolikor zasleduje opravičenje življenskega položaja kmečkega stanu kot važnega člena človeške družbe. Preko skupnostnega se goji interes poedincev, ker je poedinec potreben člen skupnostnega tvora.

Zato vidimo, da je gonilo vseh kmečkih združitve — zadrug — na socialnem uveljavljanju sloveča samoobramba, samopomoč kmetovalcev samih. Zato vidimo, da je konečni uspeh tega zadružnega delovanja izboljšanje gospodarskega položaja kmetovalstva kot takega, — posredno tedaj tudi poedinega kmetovalca —, katero izboljšanje pa nima svoj izvor v golem sebičarskem namenu obogatitja poedincev,

marveč v čutu potrebe gospodarske enotnosti v svrhu, da se pospeši ohranitev socialno potrebnega poedinca.

Namen trgovskih združitvev je pomnoževanje kapitala — prometnega sredstva; namen kmečkih pa pomnoževanje zemljiške proizvodnje, pospeševanje sredstev za ohranitev zemljiške proizvodnje in za obustavitev proletarizacije kmetovalstva.

Socialni pomen kmečkega združevanja je tudi moralen. Zdravo, religiozno in nravno kmetovalstvo samo je kos svoji težki gospodarski nalogi. Edinole kmetovalstvo, ki se zaveda, da je posamezni kmet le člen enote: kmečkega stanu; edinole kmetovalec, ki se zaveda krščanskega, abnegacijskega bratoljubja, edinole ta je sposoben za vdejstvovanje nalog zadružništva. Duševna propalica, egoistični, samo svoje koristi zasledujoči človek, ne umeva pomena in zadač skupnosti, ne spoznava koristi, ki jih more vsled nastopa in vpliva skupnosti doseči. Abnegacija posameznika je predmet kmečkega zadružništva, dočim je predmet trgovskih družb združitvev posameznikov v zadostitev egoističnih stremljenj.

S požrtvovalno združitvijo kmetovalcev, s stanovsko spojitvijo kmečkih gospodarskih sil, zasleduje kmečko zadružništvo izboljšanje kmečkega gospodarskega položaja. Z edinstvenim nastopom gospodarskih sil kmečkega stanu, ki same zase predstavljajo le v določeni obseg in vpliv omejeno gospodarsko energijo, se uveljavljajo kmečke zadrage na gospodarskem torišču. Z edinstveno spojitvijo pa predstavljajo energijo določene gospodarske smeri, ki more in mora dejansko izvrševati na gospodarskem polju upoštevanja vreden vpliv, zato tudi doseči gospodarskih uspehov v korist edinstvene celote, sorazmerno preko nje pa za sestavitelje celote.

Toda kot predstavitelj določene gospodarske tendence mora kmečko zadružništvo, prilagoditi svoj ustroj značaju kmetijstva kot takega. Ne le samo z ozirom na socialni značaj kmečkega stanu, marveč še bolj z ozirom na njegov ekonomični značaj.

Kmetijsko gospodarstvo zasleduje po svoji naravi tri gospodarske smotre: ohranitev gospodarstva, ekonomično izboljšavo njegove proizvodnje in ekonomično uporabo plodov proizvodnje.

Tem trem smotrom se mora prilagoditi zadružništvo, ki hoče pospeševati kmetijsko gospodarstvo. Vresničenje vseh treh smotrov je naloga primerne agrarne politike. Ta mora najti sredstva, ta mora ustvariti razmere in pogoje, ki omogočijo ohranitev kmečkega stanu in izboljšanje njegovega gospodarskega položaja. V naših razmerah pa je danes zadružništvo ono mesto, ki najuspešnejše nauči kmetovalstvo agrarnega duha. Danes je n. pr. na Slovenskem ogromni razvoj zadružništva, te skozi in skozi demokratične osnove, ono torišče, ona šola, kjer se kmetovalec zaveda svoje socialne važnosti, svojih življenskih pravic,

kjer se je naučil in se še vedno uči spoznavati dejansko teorije agrarne politike. Vsaka zadruga zase je semenišče, ki nudi kmetovalcu prilike, da spozna važnejše stanovsko-zastopne in strokovno-gospodarske svoje razmere, kar mu danes ljudsko-šolska naobrazba pri obstoječi šolski organizaciji nikakor ne nudi.

En del agrarne politike, eno sredstvo v dosego gospodarskih nalog agrarne politike je kmetijsko zadružništvo. V tem tiči globoki gospodarski pomen kmetijskega zadružništva.

Zadrage niso edino gospodarsko preosnovalno sredstvo agrarne politike, marveč le en del, katerega namen je, da paliativno skuša ohraniti obstoječe razmere, ustavljati gospodarsko propadanje in vplivati na to, da se s stanovsko združitvijo, z edinstvenim nastopom kmetovalstva vresničijo izdatnejše in obsežnejše gospodarske reforme.

Smotru ohranitve kmečkega gospodarstva služijo kreditne zadrage (posojilnice). Smotru gospodarskega izboljševanja proizvodnje deloma kreditne, deloma nakupne in proizvajalne zadrage (kmetijske, strojne, vinarske, sadjarske, mlekarke, skladiščne, razne kmetijsko-obrtne itd. zadrage). Smotru ekonomične uporabe proizvodnje večina le-teh zadrug, posredujočih pri prodaji kmetijskih pridelkov in izdelkov in vplivajočih pri tem na dviganje cen kmetijskih proizvodov.

Proizvajalne zadrage, pospešujoče postranske obrti kmetijstva se na Slovenskem v zadnjem času živahno širijo in uveljavljajo. Manj pa nakupovalne in prodajalne zadrage, katerih ustroj zahteva tehnično višjo izobrazbo funkcionarjev in notranje organizacijske uredbe.

Izmed zadrug, ki zasledujejo navedene smotre gospodarskega značaja, dvignimo za danes le kreditne zadrage (posojilnice). Zakaj njih ustroj, njihovo bistvo je tako, da zamore ustreči istočasno vsem trem, prej navedenim smotrom kmetijskega obratovanja. Kreditne zadrage kmetijskega značaja, imajo namen, da vplivajo vsestransko na gospodarsko izboljšavo kmetijskega obrata svojih članov. Zato zasledujejo vse tri panoge: ohranitev, izboljšavo donosnosti in tehnično izpeljavo donosnosti obrata. In sicer v večji ali manjši meri, ki se ravna po tehnični sposobnosti zadružnih upraviteljev in po obstoječih razmerah v delokrogu zadrage.

Seveda izvršuje kmečka kreditna zadruga svoj glavni vpliv na ureditev kreditnega vprasanja, prilagodenega gospodarskemu značaju kmetijskega obratovanja. Vpliv je toliko večji, kolikor bolj odgovarja ustroj kreditne osnove značaju kmetijskega obratovanja. Neizpodbitno dejstvo je, da imamo tako kreditno osnovo, vsaj za en del legitimnega kmetijskega kredita, v posojilnicah raiffeisenskega sestava.

Za danes ni naš namen, da bi se spustili v podrobno razmotrivanje vplivanja raiffeisenskih posojilnic na razmere kmečkega kredita. Pač pa bomo to storili drugikrat v predalih našega lista, ker uvidevamo, da je potrebno tudi nam enkrat precizirati stališče slovenskih raiffeisenskih zadrug glede vreditve kreditnega vprašanja v slovenskem kmetijstvu.

Dovolj bodi, ako samo omenjamo, da je kmetijski kredit danes splošno še vedno tak, da ne odgovarja značaju kmetijskega, od trgovskega ali industrielnega povsem razlikujočega se obratovanja. Toliko zemljeknjižni, kolikor personalni kredit še vedno ne vpoštevata donosne sile in gospodarske pogoje kmetijstva. Zato je posledica takih nenaravnih razmer, ki so pa obenem spojene tudi z drugimi gospodarskimi vzroki, ta, da stalno narašča zabremenitev kmetijstva. Posledica prezadolžitve kmetijstva je vedno bolj se množeči gospodarski polom kmetij in proletarizacija kmečkega prebivalstva.

Potrebna je razbremenitev. Potrebna so sredstva in osnove, ki omogočajo razdolževanje v sorazmerju z onimi gospodarskimi silami, ki jih more premagovati danes tako zabremenjeni kmetijski obrat. Potrebna je razbremenitvena agrarno-politična akcija v doseg osnov, ki bi urejevale povračilne razmere, ustavile ali vsaj omejile novo zabremenjevanje in dvignile donosnost in povračilno zmožnost kmetijskih obratov.

To izvesti more edino le primerna organizacija hipotekarnega kredita, ki mora biti tesno spojena s smotreno organizacijo personalnega kredita. Kreditne osnove za hipotekarni kredit, a tudi osnove za personalni kredit morajo slediti smotrom in uredbam socialno navdahnjene, naravi kmetijskega obratovanja odgovarjajoče denarne politike. Pokazati medsebojni spoj kreditov obeh vrst in nalogo vsakega posebej, bo, kakor rečeno, predmet posebnega članka v našem listu.

Za sedaj ponavljamo le, da je ustroj kmečkih raiffeisenskih posojilnic tak, da odgovarja določenemu delu preosnovalne akcije za ureditev razbremenjevalnega vprašanja. To dokazovati smatramo kot nepotrebno delo, zakaj priznali in dokazali so to močje, kakor so osnove kmečkega posojilničnega sestava Raiffeisen sam, dalje profesor na kmetijski višji šoli v Berolinu dr. M. Fassbender, tajni svetnik in glavni ravnatelj državne zveze kmetijskih zadrug na Nemškem Haas, ministerialni svetnik v avstrijskem poljedelskem ministrstvu dr. Moric Ertl, bivši načelnik moravske „Zadružne zveze“ dr. Stefan Licht, ki je izdelal posebni referat za vladno zadružno pospeševalno akcijo; potem ustanovitelj Splošne zveze kmetijskih zadrug na Dunaju Stefan Richter, generalni tajnik drž. zveze kmetijskih zadrug na Nemškem dr. Max Grabein, ministerialni svetnik in znani ekonomski pisatelj Dade,

univerzitetni profesor in agrarni politik Buchenberger, univerzitetni profesor in narodno-gospodarski pisatelj Philippovich, vpokojeni ravnatelj nižje-avstrijske deželne hipotečne banke Hattingberg, ki je napisal ogromni referat o hipotečnem vprašanju za avstrijski poljedelski svet; tajnik avstrijske statistične komisije in agrarno-politični pisatelj dr. Walter Schiff, univerzitetni docent in proučevatelj personalnega kredita v Avstriji dr. Ferdinand Schmid, sekcijski šef v justičnem ministerstvu dr. Klein, univerzitetni profesor dr. Gustav Marchet, univerzitetni profesor in ekonomski pisatelj dr. Teodor von der Goltz, širitelja raiffeisenske ideje v Italiji Wollenborg, Raineri, itd., cela vrsta narodnih ekonomov in v zadružništvu aktivno sodelujočih mož. Pribili so to pruski finančni minister dr. Miquel, avstrijski poljedelski ministri Clumeký, Falkenhayn, Giovanelli in Auerperg; potrdili so to pruska enketa, ki je zborovala okoli leta 1870, avstrijski agrarni kongres z leta 1873, poznejši avstrijski agrarni kongresi, mednarodni kmetijski kongres z leta 1907 (referati grofa Kufsteina, dr. Grabmayra, dr. Hoffmeistera), prvi zadružni shod avstrijskih kmetijskih zadrug z leta 1906 in mednarodni poljedelski kongres na Dunaju z leta 1907. Potrdila je to tudi avstrijska vlada, ki je leta 1899. izdala poseben program za pospeševanje kmetijskega zadružništva, sosebno raiffeisenskih posojilnic; potrdila znova tudi leta 1906, ko je v državni zbornici predložila osnovo zakona za ustanovitev osrednje zadružne blagajne. V spomenici k osnovi zakona za ustanovitev omenjene osrednje blagajne (priloga 2729 k tesnopisnim zapisnikom poslanske zbornice, XVII. sesija 1906) čitamo med drugim: „Po raiffeisnovem sestavu organizovane kmetijske kreditne in druge zadruge . . . so povzročile znatno izboljšanje gospodarskih razmer širših plasti kmetijskega prebivalstva.“ Pribil je to tudi avstrijski poljedelski svet, ko je v seji z dne 18. decembra 1903 razpravljal in sklepal na podlagi obširnega in temeljitega referata pl. Hattingberga o kmetijskem razbremenjevalnem vprašanju in o nalogi, ki jo ima vršiti pri tem raiffeisensko posojilništvo. Slednjič je dokazal to XXIII. kongres kmetijskih zadrug na Nemškem, ki je zboroval meseca avgusta t. l. v Münstru, in razpravljal o sodelovanju raiffeisenskega posojilništva pri razbremenjevalni akciji kmečkih posestev.

Pred vsem pa dokazuje narodno-gospodarski pomen posojilnic po raiffeisnovem sestavu njihov razvoj sam. Koncem leta 1906 jih je bilo samo na Nemškem okrog 14.000, v Avstriji pa 5000. Koliko jih je pa še po Srbiji, Rusiji, Italiji, Švici, po

Francoskem in Angleškem, na severu in na jugu našega kontinenta? Natančni pregled o silnem razvoju raiffeisenskega posojilništva nam bo v kratkem nudila statistika, ki jo bo izdala „Mednarodna zveza kmetijskih zadrug“, ki se je osnovala koncem preteklega leta. Toda tudi pojav mednarodne zveze kmetijskih zadrug sam na sebi je že obenem prepričujoč dokaz, da leži ogromni narodno-gospodarski pomen v t. zv. „Raiffeisnovkah“.

Prvi narodno-gospodarski učenjaki, finančni, justični in poljedelski ministri, raznovrstni kongresi in tudi razvoj sam so dokazali, da so za kmečki stan posojilnice raiffeisenskega sestava važno orožje, uspešno sredstvo v težavnem in neprestanem gospodarskem boju. Toda vsi ti ne vedo nič. Edino pravo je zadel **D. Gustinčič**, asistent c. kr. agrarne komisije v Ljubljani, ki je v številki 17. „Kmetovalca“ z dne 15. septembra 1907 napisal sledečo gorostasno trditev:

„Izseljevanje je postalo v zadnjem času zelo resno vprašanje za naše narodne ekonomice. Vsi so si edini v tem, da je ta pojav velika rana na našem gospodarskem življenju, in z veliko nervoznostjo in z vznesenimi besedami pišejo vsak svoj recept. Nekateri interpelujejo vlado v državnem zboru, drugi v deželni, a tretji so prepričani, da tiči v obilnih „rajfajznovkah“ ves protistrup tej epidemiji. **Pisec teh skromnih vrstic je odločen nasprotnik vseh takih malih denarnih zavodov in jim odreka vsak večji narodnogospodarski pomen.** Veliko njihovo zlo tiči predvsem v tem, da zapeljujejo kmeta v **lehkomiselne špekulacije**, potem pa tudi v tem, ker odpomorejo njegovim potrebam samo začasno — kar je seveda njihovo bistvo — **ker mu dolga nikoli ne zmanjšajo**, ampak ravno obratno mu ga vedno zvišajo za stroške in obresti. Dalje tudi zaradi tega, ker so vedno **v rokah za denarna podjetja nešolanih oseb** in je zaradi tega njihov riziko vedno velik. Nič manj pa ne ponižuje njihovega pomena tudi dejstvo, da imajo skoraj vedno politično ozadje in zasledujejo strankarske cilje, kar jih vedno odvaja od njihove prave smeri in smotrov. Da so taki mali denarni zavodi za našega kmeta zelo pogosto **pravi strup in poglavitni faktor izseljevanja**, bi ne bilo težko dokazati na podlagi praktičnih vzgledov iz vsakdanjega življenja.“

Konstatiramo: Gustinčič ne pozna bistva in ustroja raiffeisenskih posojilnic, ni videl nikoli od znotraj raiffeisenske posojilnice, sicer bi ne trdil, a) da zapeljujejo kmeta v lehkomiselne špekulacije, b) da samo „začasno“ odpomorejo njegovim potrebam, c) da mu podražujejo kredit, d) da raste riziko vsled tehnično ne-

izšolanih upravnih organov, e) da zasledujejo „strankarskih ciljev“, kar se da pač prav lahko trditi, toda zelo težko dokazati, f) da so „strup in glavni faktor izseljevanja“, ko je ravno vse njihovo delovanje naperjeno v to, da obustavi izseljevanje.

Če bo Gustinčič tako temeljito „strokovno“ nadaljeval svoj članek o „zlošbi gospodarskih zemljišč ali komasaciji“, tedaj je bolje, da takoj odloži svoje strokovno, pisateljsko pero.

Vprašamo pa: Ali je gospod družbeni ravnatelj Gustav Pirc prečital članek v rokopisu, predno je odšel v tiskarno? Če je, ne razumemo, kako pusti, da pride v predale strokovnega lista taka „nestrokovna“ trditev, ki desavouira sklepe poljedelskega sveta, katerega član je vendar le gospod Pirc?!

Svetoslav Premrou.

Kaj ovira razvoj našega mlekarstva?

Lepo se je začelo razvijati mlekarstvo po nekaterih slovenskih deželah, zlasti na Kranjskem. Čez 12 milijonov litrov mleka se je lansko leto izdelalo v naših kranjskih mlekarnah, kar je za ta kratek čas, od kar so se začele ustanavljati te zadruge, gotovo veliki uspeh in lep novi dohodek našemu kmetu. V marsikateri hiši se danes računa kot reden dohodek le mleko. Če je potreba plačati davke, ali plačilo poslom, se gotovo računa na prvo nedeljo v mesecu, ko bode v mlekarni izplačilo. In joj načelnistvu, ako ob tem času ni denarja! Saj je pa tudi umevno, ker ne dobi kmet od nikoder tako redno vsaki mesec denar, kakor iz mleka, in lahko se trdi, da zavzemajo med vsemi gospodarskimi zadrugami najvažnejše mesto mlekarske zadruge.

Vendar je pa v naših mlekarnah še veliko pomanjkljivega in nezdravega, kar upliva zelo neugodno na razvoj mlekarstva. Neglede nato, da se je v marsikaterem kraju ustanovila mlekarna, kjer ni bila na mestu, ali da se osnujejo v eni vasi dve in hoče jedna drugo uničiti, a ne more napredovati seveda nobena. Splošno pa vpliva slabo na naše mlekarstvo nezadostna medsebojna organizacija zadrug. Vse tovarne se danes združujejo in sklenejo medsebojne karte, da svoje izdelke dražje spravijo v denar. Za zgled vzemimo industrijalce železa, kako so organizirani in kako cena železu vedno raste. Tudi naše mlekarne so tovarne, katere izdelujejo zelo važna živila. Kako so pa one organizane? Trgovsko popolnoma nič! Izročene so milosti in nemilosti špekulantov in trgovcev, kateri ravnaajo z njimi, kakor jim drago. Ti jim plačajo cene, kakor se jim ljubi, dostikrat pa dobe blago celo zastonj. Koliko tisoč kron izgube naše mlekarne vsako leto, ker imajo nezanesljive odjemalce! Po cele

mesece jim pošiljajo blago, ko pride čas plačila pa zginejo ali napovejo konkurs. In malo mlekarne je na Kranjskem, katere bi ne bile na ta način opeharjene.

Tudi pogodbe, ki jih sklepajo zadruga, so večidel le v prid zvitega trgovca. Dostikrat so pogodbe tudi pomankljive in pred sodiščem neveljavne, tako da ima trgovec proste roke v slučaju neugodne kupčije. Ali so trgovci zanesljivi, zato večji del zadruga ne vedo, samo ako ima velike in mogočne napise na papirju, pa že zadostuje. Kje pa naj tudi dobe potrebne informacije, saj so vendar naše zadruga večinoma v rokah kmetov in netrgovcev. Večkrat morajo biti celo vesele, da dobijo sploh odjemalce in se zato ne upajo veliko popraševati, kako ti stoje. Najhujše se godi zadrugam v poletnem času, ko se vsled izseljevanja iz mest, potrebuje manj blaga. Vsak trgovec ima v tem času toliko blaga, da ne ve kam ž njim. Ker pa v tem času krave najbolj molzejo, dobijo zadruga več mleka, kakor v vsakaterem drugem letnem času. Kam pa sedaj ž njim? Blago se ne drži dolgo časa, v par dneh mora biti prodano! Mlekarne imajo v tem času veliko skrbi in marsikateri načelnik vsled tega ni mogel spati cele noči. To priliko porabijo tudi trgovci in pritiskajo na ceno. Zadruga si delajo med seboj konkurenco in za nizko ceno ponujajo blago.

Veliki trgovci masla, kateri imajo potrebne priprave, da se mu več mesecev nepokvarjeno ohrani, si v tem ugodnem času napolnijo svoje zaloge in pritiskajo zopet pozneje na cene. Večkrat se prigodi, da ne potrebujejo trgovci v primorskih mestih mleka, ki jim ga pošiljajo zadruga, zato ga pošiljajo nazaj z izgovorom, da je pokvarjeno; prigodilo se je že tudi dostikrat, da so prišli nazaj popolnoma plombirani vrči. Seveda predno pride mleko nazaj, je pokvarjeno. To znajo posebno dobro trgovci z mlekom v Trstu. Zadruga imajo na ta način veliko škodo. Ne le, da je pokvarjeno mleko, ampak plačati morajo tudi drago vožnino za nazaj. Ker so pa delavci vedno dražji, krma, otrobi, tropinje itd. dražji, se mora naravno tudi mleko podražiti. Sedaj je pa samo nasprotno.

V Trstu je danes mleko ceneje, kakor pred petimi leti. Zadruga pa si škodujejo same še na drug način s tem, da love zadružnike od sosednih zadrug, vsled tega tudi mlekarjem ni mogoče strogo ž njimi postopati, kar je pri mlekarji neobhodno potrebno, ker prete zadružniki da odstopijo in pristopijo k sosedni mlekarji, kjer se sprejmejo z odprtimi rokami.

Zadruga bi si mogle določiti svoj delokrog in ne segati čez tega.

Da se vse to odstrani je zelo potrebno našim mlekarskim zadrugam ožje organizacije, posebno mlekarske zveze. Dokler ni te zveze, toliko časa se naše mlekarne ne bodo mogle plodonosno razvijati, nasprotno

se je pri marsikateri bati nesreče. Naše mlekarske zadruga so sedaj, kakor vojska brez vojskovodje, ki se nekoliko časa bori, slednjič pa podleže sovražniku. Tudi naše mlekarske zadruga potrebujejo skupnega poglavarja, da jih vodi, da se ne uničujejo same sebe. Treba jim je skupnega vodstva, ker jim brez tega ni obstanka. Računati morajo na to, da jim tudi iz drugih dežel preti konkurenca, najbolj pa iz Ogerske. Iz te dežele že danes pošiljajo v naša primorska mesta velike množine surovega masla po nižji ceni, kakor ga je mogoče nam pridelovati. Maslo se zmeša z našim in se prodaja pod imenom kranjsko maslo. Ker je ogrsko maslo slabše od našega, trpi zato naše maslo s tem veliko na dobrem glasu.

Mi imamo pred pragom vojno mornarico in avstr. parobrodno društvo Lloyd, ki potrebuje veliko množino masla in sira, ali tem ne zalagajo naše mlekarne, ampak zgornjeavstrijska mlekarska zveza, ker se ta podjetja ne morejo spuščati s posameznimi zadrugami v kupčijsko zvezo.

Koliko mleka se pokvari v poletnem času našim mlekarjam, zato bi bilo potreba vpeljati voze z ledom za prevažanje mleka. Ker pa železniška uprava ne more z vsako zadrugo posebej sklepati pogodbe, bi to storila mlekarska zveza.

V naših sirarnah se pridela precej sira po emodolskem načinu, deloma iz celega, deloma iz polovico posnetega mleka in čuda, ves ta sir pokupijo tuji trgovci, ki ga potem zopet našim gostilnam in trgovinam pod švicarsko ali tirolsko firmo nazaj prodajo. Zraven imajo seveda lepi dobiček, katerega bi lahko naše mlekarne same obdržale. Večkrat se vidi naš pristni Bohinjec pod tirolskim imenom. Na ta način se igrajo in maste žepe tuji trgovci z našimi mlekarskimi izdelki. Ali ni že čas, da bi naše mlekarne vendar enkrat to uvidele in se postavile na lastne noge? To pa vsaki posamezni mlekarji ni mogoče, pač pa vsem skupaj. Na Kranjskem imamo danes okrog 80 mlekarskih zadrug. Kako moč bi predstavljale, da bi bile vse združene, da bi imele enotno ceno! Dosegle bi lahko s skupnim nastopom tako ceno mleku in mlečnim izdelkom, kakor jo imajo v drugih deželah. Naše blago pa je tako, da se nam ni bati konkurence, če skupno postopamo.

Ker so posli, živina, krma itd. postali dražji, je treba tudi, da se podražijo mleko in mlečni izdelki, da bode mogoče posameznim zadružnikom plačati višjo ceno za mleko. Vse to pa se le tedaj doseže, ako se vse mlekarne združijo na skupno delovanje v skupno posebno zvezo.

Čemu naj se pri nas ljudski učitelji v kmetijstvu strokovno izobrazujejo?

Novodobno ljudsko šolstvo je uvedlo za nadaljno izobrazbo učiteljskega stanu posebne tečaje, ki imajo

namen, da se v njih ljudski učitelji izobrazujejo v svrhu, da tu dobljene znanosti uporabljajo pri poduku v šoli in izven nje ter s tem blagodejno uplivajo na svojo šolsko mladino in na prebivalstvo v obče. Ti učni tečaji so v Avstriji zelo različni. Za naše slovenske pokrajine so najvažnejši kmetijski tečaji, ki se navadno vršijo na naših kmetijskih zavodih. Do najnovejšega časa se je v njih podučevalo le sadjarstvo in ž njim združeno oskrbovanje šolskih vrtov; v zadnjem času se je pa sprevidelo, da je istotako važno, če se obiskovalci teh tečajev seznanijo tudi z glavnimi nauki iz vinarstva in kletarstva. Če pa hočemo stvar temeljito presoditi, čemu naj služijo ti tečaji, moramo zahtevati, da naj se pri nas uvedejo taka strokovna predavanja še iz drugih kmetijskih panog, kakor: iz živinoreje in mlekarstva, čebelarstva (kar se je že tudi uvedlo), ter zelenjadoreje in cvetličarstva za učiteljice; poleg teh manjša predavanja o vrbarstvu, gozdarstvu itd.

Čemu naj se ljudski učitelj teh kmetijskih znanosti uči, saj to ni njegova naloga in kako naj koristi s tem znanjem?

Kakor znano, privzela je današnja ljudska šola k svojemu glavnemu poduku v branji, pisanji in računstvu nalogo, gojiti tudi realije in razne spretnosti (risanje, telovadbo, petje, ženska ročna dela).

Realije nimajo namena, da se ž njimi seznanja naša mladina v to svrhu, da zadobi prve pojme o njih, kakor se je začetkoma mislilo, ter da more pozneje slediti v srednjih šolah tem predmetom, ampak one imajo globokejši in pravi namen, da si z znanjem v teh vednostih — *materialno okoristi* mladina.

Ker se ima pri nas večinoma kmetijsko mladino pred seboj, ker bode prihodnje nje delovanje le bolj ali manj enostransko, zato se ji more podati le posamezne oddelke in odlomke iz kmetijskih panog, kolikor se pač upravičeno pričakuje, da jih bode mladina v svojem bodočem poklicu *najbolj* in *največkrat* rabila.

Iz smotra tega poduka sledi, da zadostuje, da se mladini podado le oni odlomki teh ved, ki so jim *najbližji*, če tudi niso *začetni* ali *osnovni* in ne na podlagi *sistematičnega* poduka in predavanja, ampak v obliki *podob* vzetih iz *praktičnega* življenja. Zato se bode podučevalo n. pr. v vinorodnih krajih o vinarstvu, kletarstvu in sadjarstvu. Pri tem se bode stremilo po cilju, da se vcepi mladini prvič ljubezen do teh kmetijskih panog in drugič, da se jim vsadi nek ideal v srce, ki naj jih vodi do vednega napredka,boljšavanja in popolnitve na podlagi iz življenja vzetih vzgledov. Taka prilika se ponuja glede vinarstva s tem, da se jim n. pr. dejansko pokaže uspeh večje vrednosti in dobrote finih vinskih trt in grozdja v nasprotju s slabejšimi vrstami. Taki vzgledi najugodneje uplivajo in takih vzgledov je

veliko. Četudi mladina ne more precej posnemati te vzglede, čut in veselje do kaj idealnega se jej je vcepilo v srce; v moški dobi jih bode skušala dejansko izvrševati. To je pa ravno, kar se hoče doseči s tem podukom.

Iz tega uzroka je važno, da negujemo pri nas na Slovenskem kmetijski poduk v ljudski šoli; ta poduk je prepotraben za moško, kakor tudi žensko mladino. Iz te potrebe sledi, da naj se naše ljudsko učiteljstvo izobrazuje v teh vedah. Noben denar ni tako koristonosno naložen, kakor ravno za to izobrazbo.

Če poleg tega omenimo še *indirektno korist*, ki jo ima naš učiteljski stan s tem, da se sam materialno okoristi in s tem, da varčuje in si marsikateri nakupi v to potrebna zemljišča ter vodi gospodarstvo, menimo, da smo v tej stvari toliko važnih momentov navedli, da zadostujejo za merodajne oblasti, da podpirajo in negujejo strokovno kmetijsko izobraževanje našega učiteljskega stanu.

Dosedaj se poučuje v kmetijstvu na ljudskih šolah pri poduku v realijah na podlagi kmetijskih beril in prirotopisa. Bolj obsežno se podučuje v ponavljalnih šolah, kjer se podučuje 13 in 14 letna mladina. V ta namen služijo tudi šolski vrtovi.

Uspeli tega poduka so odvisni od strokovnega znanja, ki ga ima učitelj, od njegovega veselja in delavnosti na tem polju, od materialnih sredstev, ki se dado na razpolago ter od krajevnih razmer, v katerih se nahajajo ljudske šole. Pri nas na Kranjskem ima ta poduk specialno velik pomen.

Žal, da moramo konstatirati, da se poklicane oblasti premalo ozirajo na vrednost in važnost tega poduka. Temu neugodnemu dejstvu imamo največ pripisovati žalosten pojav v našem mladem kmetijskem naraščaju, da isti izgublja bolj in bolj veselje do kmetijskega poklica, da hiti le v inozemstvo, v rudokope, k tvorniškim podjetjem itd. Kjer ni idealov, ni navdušenja; kjer ni vzgledov, ni posnemalcev. Razmere v kmetijskem stanu so se toliko spremenile, da zahtevajo sedanjemu teku in zahtevam časa primernih vpeljav, ki naj napotujejo našo prihodnjo kmetijsko generacijo k idealnemu in trudapolnemu izvrševanju svojega vzvišenega poklica in lesem spada v prvi vrsti gojitev idealov in ljubezni do kmetijskega poklica. Kot tako sredstvo pri nas je pa najboljši pripomoček: gojiti kmetijski poduk v ljudski, ponavljalni in kmetijski nadaljevalni šoli. Strokovni kmetijski poduk ima že materialen namen in se v tem smislu izvršuje in goji.

Statistični podatki o ribarstvu na Kranjskem.

V minulih stoletjih je bilo ribarstvo na Kranjskem sloveče. V vseh vodah se je nahajalo obilo

žlahtnih rib in rakov; pri vsaki grajščini in samostanu so bili postavljeni ribnjaki, kjer so se gojile ribe. Pozneje je ribarstvo propadalo toliko bolj, kolikor bolj so ginevale stare grajščine. Enaka usoda je bila zadela ribarstvo v večini v vseh drugih kronovinah, razun Češke. Dandanes se te razmere zboljšujejo. Da se dobi upogled in stanje ribarstva v Avstriji, v ta namen se je prvič l. 1897. sestavil njega pregled, ki pa je bil zelo pomanjkljiv.

Statistični podatki po stanju z dne 31. grudnia 1904, ki so se sestavili po naročil upoljedelskega ministrstva, so pa že natančnejši in isti se zlasti glede Kranjske odlikujejo po svoji popolnosti in zanesljivosti. Zato in ker je malokateremu znano pravo stanje ribarstva na Kranjskem, ki tudi v narodno-gospodarskem oziru zavzema precejšnjo važnost, ki bi se pa dala zelo povečati, naj bode dovoljeno v naslednjem podati najvažnejše statistične podatke o tem predmetu:

Na Kranjskem znaša dolgot tekočih voda 1800.5 km in površje stoječih vod 472.64 ha, kjer se ribarstvo goji. Število ribarskih okrajev ali revirjev je 129; od teh je revirjev v lastni upravi 38 s 635 km dolgoti in 148.18 ha površja, v najem vzetih je tudi 38 revirjev s 590 km dolgoti in 324.46 ha površja, po zakonu v najem danih jih je še 53 s 575.4 km dolgoti in ti plačajo 1.175 K takse (Reviertaxe) in 6.009 K letne najemnine. Revirjev, kjer prevladujejo žlahadne ribe, je 64, kjer so te v manjšini, je 58 in kjer se žlahadne ribe ne nahajajo je 6. Število revirjev, v katere se včasih ulaga ribji nasad je 64, v katere se vsako leto: 24; število uloženih mladičev, ki se vlagajo vsako leto, je: 323.981 in število neredno uloženih mladičev 224.970. Na leto se nalovi 12.500 kg rib, od teh je 6.619 kg žlahtnih rib, bruto-donesek znaša 19.089 K; za krajevne potrebe (Lokalconsum) se je prodalo 5.722 kg, v oddaljene kraje se razpečalo 1.482 kg rib.

Število revirjev, ki imajo žlahadne rake (Flusskrebse) je: 42; ki imajo koščake (Steinkrebse): 34; število prodanih žlahtnih rakov je 15.940, koščakov: 1.250.

Število revirjev, ki so bili o času sestavljanja teh statističnih podatkov okuženi po račji kugi, je bilo: 12, samo deloma okuženih 5, popolnoma neokuženih 23; pred tem časom okuženih 13, o tem času zopet neokuženih 18 in število revirjev, iz katerih se dobiva račji nasad: 9.

Število ribnjakov je 15, od teh je v lastni upravi 13, v najemu 2; njih površina meri 43 ha; število opuščenih ribnjakov, ki bi se jih zamoglo zopet urediti je 7, s površino 8 ha. V teh ribnjakih se nalovi na leto 1.335 kg rib.

Ribarstvenih naprav v lastni upravi je 6, v najemu so 3. Subvencija za ribarstvene naprave znaša na leto 800 K.

Glede dolžine tekočih vod, v katerih se goji ribarstvo, je omeniti, da merijo Pivka, Reka in Vipavščica 108.3 km, Črni potok in Ribnica 86.4 km, Sava (v krškem pol. okraji), Krka in Mirna 171.5 km, Sava (v kranjskem pol. okraji), Kokra in Tržiška Bistrica 269.5 km, Sava (v ljubljanskem okraji) in Ljublanica 235 km, Sava (v litijskem politič. okraji) in Temenica 175 km, Idrija, Unec, Pivka in Cerknjiščnica 194.1 km, Sava (v radovljiškem političnem okraji) 227.1 km, Krka in Temenica (v novomeškem politič. okraji) 94 km, Kamniška Bistrica in Radomlja 178.5 km in Lahinja 61 km.

Gledé prodaje rakov navajajo se sledeči podatki: v postojnskem političnem okraju se jih proda 10.000 komadov na leto, v logaškem 4.320, v radovljiškem in kočevskem po 200, v krškem, kranjskem in ljubljanske okolice po 50, v novomeškem 100. Koliko se jih proda pod roko kot ukradeno blago; koliko se jih doma použije; koliko se jih je zatajilo; kdo more to vedeti ali ceniti? — Zadostuje dejstvo, da se nahajajo pri nas povsod na Kranjskem in kakor kažejo znamenja, da račja kuga pojenjuje in se rašstvo bode zopet opomoglo.

Gospodarske drobtine.

Poskus, kako izkoristiti žaganje v krmo za konje.

Gospod dr. Robert Gorjanc, veleposestnik na Ruprč vrhu pri Novem mestu in tovarnar tavolet v Peščeniku, v Radohi i. t. d. je napravil sledeči pomemben poskus in je pisatelja teh vrst pooblastil, da ga sme priobčiti: Vzel je gotovo množino žaganja; to je kemijskim potom s pomočjo kislin in pritiska razkrojil. Tako pridobljeno tvarino je zmešal s 30% redilnih snovij, iz tega testa se je zmesil nekaj kruha, dejal v peč in spekel. Tako pridobljen kruh je pokladal poskusoma že 10 let svojim konjem, ki vozijo težke vožnje. Dne 12. avgusta t. l. je dal stehtati dvojico uprežnih konj, jeden je tehtal 402 kg, drugi 404 kg. Nato jih je krmil cel mesec t. j. do 12. septembra t. l. edino le s tem kruhom, ne da bi jim položil trohico sena ali dal ovsu. Konja sta delala kakor popred. Po preteku enega meseca jih je dal na javni tehtnici zopet stehtati. Tehtala sta, prvi 404 kg in drugi 408 kg. Na dan jim je polagal po 13 kg tega kruha, (kg tega kruha velja njega 10 h), tako da ga velja endnevno krmljenje enega upreženega konja 1.30 K. Konja sta čvrsta in zdrava.

Z ozirom na visoko ceno sena in ovsu, je svetovati, da se gospodarji zanimajo za ta poskus. Kdor bi se hotel o tem natančneje poučiti, informirati, ali kdor bi morda hotel v obrtne namene izkoristiti, temu svetujemo naj se naravnost obrne na zgorej navedenega gospoda in je lahko prepričan, do bode dobil potrebno pojasnilo.

Kako se jajca dalje časa ohranijo nepokvarjene?

Najboljše sredstvo za ohranitev jajc je vodeno steklo. Na en liter mu primešamo 10 litrov vode. Jajca, katera morajo biti snažna, se naložijo v sod ali v kako drugo posodo, na nje se nalije po steni posode, da se odstrani zrak, ta mešanica 2 cm čez površino jajc. Na ta način se jajca celo leto nepokvarjene ohranijo.

Naša žita: pšenico, ječmen in oves napada rada prašnata snet (*Ustilago carbo*), ki pouzroča obilno škodo. Kot najizdatnejše sredstvo, s čimur se branimo tej zajedavki, se priporoča namakanje žitnega semena v $\frac{1}{2}$ % (polodstotni) raztopini modre galice, predno se žito poseje. Ker marsikateri nevé, kako bi pravilno izvršil to namakanje, zato navedimo danes za vzgled, kako so to delo praktično izvršili dné 19. septembra t. l. na kmetijski šoli na Grmu. — Za setev potrebovali so 2 hl pšenice. Da bi jo očistili trosov prašnatega sneta, postopali so tako: Najprvo so natočili v pripravo kad 150 l vode; v to so postavili košarico, v katerej je bilo $\frac{3}{4}$ kg modre galice. V teku pol ure se je raztopila modra galica v vodi; da se to hitreje izvrši, pomeša se voda parkrat. Ko se je vsa modra galica raztopila, odvzela se je košarica in v kad se je naložilo 2 hl semenske pšenice. Ta je ostala 12 ur v tej raztopini; po preteku tega časa se je odlila voda, žito se je pa razgrnilo nekoliko ur po čistem podu, da se je osušilo. Tako namakano žitno seme vsled razjedajočega vpliva polodstotne modre galice ni trpelo na kaljivosti, pač pa so bili uničeni vsi trosi prašnatega sneta. Ta vzgled jasno pové, kako se žitno seme namaka. Po množini semena vzela bode vsak več ali manj vode in ravno tako modre galice. Pri tem bode pazil, da vzame na vsakih 100 l vode pol kg modre galice. Ko bode žitno seme v tej raztopini namakal, bode pazil, da bode stala voda nekoliko centimetrov nad površjem žitnega semena tako, da ista uniči vse trosje prašnatega sneta. Tak način uničevanja sneta na žitnem semenu ni drag in lahko izvedljiv; uspeh je pa najboljši. — Če se pozneje kljub temu prikaže med žitom nekoliko prašnatega sneta, krive so temu nekatere vrste trav, ki rastejo v bližini naših njiv in ki so navadno napadene od te zajedavke, in pa prenašanje sneti po vetru iz sosednih od te glivice okuženih njiv. Oboje je pa težko zabraniti; škoda pa ni posebna. — Na kmetijski šoli na Grmu namaka se redno vsako leto žitno seme v raztopini polodstotne modre galice in vedno z najboljšim vspehom. To namakanje priporočamo vsem kmetovalcem.

Tudi poznega hmelja se je letos v savinjski dolini pridelalo manj nego prošlo leto. Dasi je kakovost pridelanega hmelja zelo dobra, je vendarle cena izredno nizka, tako da ne pokriva skoraj niti ne lastnih proizvodnih stroškov. Zadnje dni je sicer prodaja postala nekoliko boljša.

Agrarni shod zastopnikov planinskih dežel se je vršil v Aussee-ju tekom tega meseca. Na shodu se je razgovarjalo o regulaciji gozdnih in pašniških servitutov in o sredstvih, s katerimi bi se dalo opomoči pomanjkanju poslov na kmetih. Sprejele so se sledeče resolucije: 1. Na agrarnem zboru v Aussee-ju zbrani poslanci planinskih dežel hočejo vplivati v deželnih zborih in pri c. kr. vladi, da se takoj postavno varujejo gozdne in pašne pravice kmetov. Te pravice se morajo iznova uravnati, kjer so stare pogodbe morebiti pomanjkljive, in kjer so se godile v teku časa večje premembe; zlasti se morajo pravice uravnati tam, kjer dotična zemljišča ne zadoščajo, da se upravičencem dá, kar smejo terjati. Določiti se mora, kako se naj take pravice odplačujejo, kako se naj v bodoče zavarujejo, kako se naj pri prepirih kratko in primerno rešujejo razne težkoče. — 2. Da se vzdrži kmetski stan in v občno korist brani redno kmetsko gospodarstvo, je treba nemudoma delati z vsemi sredstvi, da ostane kmetom toliko ljudi, kolikor jih potrebujejo za delo. Kot pripravna sredstva naj služijo: 1. Ljudska šola se naj na deželi tako uravna, da bodo otroci dobili veselje in ljubezni do poljedelstva, in da se bodo v ljudski šoli

naučili za gospodarstvo potrebnih reči. 2. Treba je skrbeti, da se največ ko mogoče poslom omogoči, ustanoviti si svoj lastni dom. To se lahko zgodi, če se dovolijo postavne udobnosti za delavska stanovanja na deželi. 3. Za posestnike in za vse delavce na kmetih naj se takoj uvede zavarovanje za starost in obnemoglost. 4. Najprej ko mogoče se mora določiti, da se posestva pri sprejemanju od starišev cenijo le po čistem donesku. 5. Da ne zgube posestva vso vrednost, je treba kmetske pridelke varovati s primerno colnino. 6. Kmetско zadružništvo naj se odločno podpira. 7. Kmetskimi delavcem naj se olajša službovanje pri vojakihi. 8. Mladoljudem naj ne bo dovoljeno iti v službo ali iz nje brez dovoljenja starišev ali varihov.

Deževni črvi. Deževni črvi, kakor je znano, so zelo občutljivi kar se tiče svetlobe in ker nimajo očes, sprejemajo to vznujanje s kožo. Mnenje, da samo dva sprednja robova (kolesca) imata v sebi organe, ki zamorejo občutiti svetlobo, se je pokazalo napačno. Po novjših izkušnjah so podobni organi razsejani po vsem životu. Da se prepričamo o tem, nam zadosčuje, da denemo črva v stekleno cev, na katero potem položimo iz črnega papirja narejene lučme različne dolgoti, da ž njimi odkrivamo po želji večji ali manjši del črva, katerega preiskujemo. Dalje je bilo znano, da se deževni črvi skrivajo na zimo v svoje podzemeljske hodnike, ki so po več metrov dolgi ter ondi zvišji se v klobčič prespe hladni čas leta. Iz tega je torej razvidno, da črv deževnik pojavlja le malo sposobnosti nasprotovati hladu, katero mnenje pa je znova napačno. V kosu naravnega ledu je bil sredi leta najden črv, čegar zibanje je bilo moči jasno videti skozi led. Črv je bil prišel mesca marca med dva konca ledu, ko je ta še bil pokrit s prstjo ter je zmrznil med njima. Na ta način je on prebil skoro pol leta v svoji hladni ječi. Kaj čudne posledice pa so prinesle novejša izsledovanja o moči prerorenja po samoamputaciji črva. On se po črki drži zapovedi: „Ako te kateri tvojih udov pohujša, odsekaj ga in ga vrži od sebe.“ Brž ko črv začuti onemoglost v katerem delu svojega telesa, ga on takoj odtrga in odvrže. Ako se primeri, da doleti črva pohabljenje, pa za nekoliko milimetrov oddaljeno od ranjenega mesta nastane hromost, bolni del odpade in potem urno izraste nov. Ako črva razrežeš na dele, po nekoliko milimetrov dolge, ostane vendar sleherni del živ ter zraste iz njega celi črvi. Ti novi deli so iz početka tanki, prozorni, toda sčasoma dosežejo debelost prvotnega kosa ter postanejo slično njemu neprozorni. Na veliko začudenje opazovalcev črvi med tem časom ko se to godi, ne vzamejo vase nikake hrane vsled česar tudi gradivo za rast izvira iz samega dotičnega prvotnega kosa.

Korist lastavic. Sadniki in vrti, polja in njive, so od leta do leta bolj izpostavljeni napadu na milijarde broječih škodljivcev iz sveta žuželk, ki žugajo ugonobiti rastlinstvo ter razdreti ravnotežje v ekonomični prirodi. Da bi to ne dopustili ter ohranili ravnotežje med tem, kar že obstoji in tem, kar se ugonablja, je priroda sama oskrbela tem rastlinskim škodljivcem, žuželkam, hroščem in njih ličinkam, kakor tudi gosenicam in muham obilno sovražnikov, ki isto tako povzročajo sredi njih vrst ogromno opostošenje. Prvo mesto med iztrebitelji žuželk zavzamejo manjše ptice, katerim služijo uprav te žuželke v hrano.

Ob času, ko se nekatere vrste manjših ptic, obenem z žuželkami hranijo tudi z zrnjem, hranijo se lastavice izključno le z žuželkami ter s tem doprinašajo neizmerno uslugo vsem vidom kmetijstva, pa tudi sadjarstvu in zelenjavi. Verjetno je, da se marsikateri ljubitelj prirode pov-

prašuje, kaj bi se zgodilo z našim poljem in s sadniki, ako bi si te simpatične letavice — lastavke utople v glavo ter ostale v Afriki, poslovivši se za zmirom od svojega rojstnega kraja. Naše kruh dajoče rastline, pične trave, sadna drevesa, bi postale kmalu žrtve neverjetno urno množecih se žuželk, katerih škodljivo, razdorno delovanje bi kmalu ugonobilo nadeje poljedelstva ter bi počasi, toda gotovo povzročilo pogin kmetovalca. Radi tega je mōči drzno trditi, da oni, ki ubije lastavico, ali razdere njeno umetno narejeno gnezdo, napravi veliko krivico, čije posledice se pojavijo potem bodisi posredno, ali neposredno na njegovem lastnem blagostanju.

Kako velik dobiček prinaša že zgolj eden par lastavic, je mogoče videti iz sledečih opazovanj.

Evo na pomolu pod streho vidiš skrito gnezdece, narejeno na polovico iz gline, na polovico pa iz šibic. Gospodarja njegova se vračata vsako pomlad k njemu, ga popravi, ali celo prenovljeta dotlej, da se končno prepričata, da ono predstavlja blagodejno zavetje za njih bodoče potomce. Sočasno s tem delom pa se vrši nevtrudljiv lov na žuželke, ki traja nič manj nego po šestnajst ur na dan.

Ko se jamejo v gnezdu gibati in čebljati mladiči ter odpirati široko svoje kljunčke, ki neprestano zahtevajo hrane, začne se za njih stariše oni težavni čas, ko se je treba pobrigati na to, da se nahrani toliko lačnih grl. Ob lepem vremenu zleti sleherna lastavica v teku ene ure po 30—40 krat na lov. Ako vzamemo v poštev, da eden par lastavic zleti v eni uri najmanj 60 krat iz gnezda na lov, pa dobimo pri petnajst-urnemu delu $15 \times 60 = 900$ izletov in ker sleherna ptica vjame ob vsakem poletu najmanj po 10—15 mušic, pa se lahko reče, da ugonobi v enem samem dnevu na tisoče žuželk.

Ako vzamemo, da sleherna lastavica vjame enkrat le 10 žuželk, pa ugonobi en sam par v enem dnevu 9000 žuželk. Vsekako pa te številke nikakor niso točne; 9000 je samo splošno srednje število. Ko bi bilo mogoče napraviti točen račun, sešteti vse vjete žuželke, naštela bi se še dokaj večja množica, ki se da pojasniti z nenasitljivim apetitom mladih lastavic. Ako vzamemo v poštev, da je treba za živež starih lastavic najmanj čudo žuželk na dan, je iz tega razvidno, da dnevna prehranitev enega lastavičjega gnezda stane življenje 10.000 žuželk. Ker par lastavic vzgoji poprečno po pet mladičev ter sleherni izmed udov te pernate rodbine potrebuje na dan po 400 do 600 žuželk, pa s tekom časa dnevno število teh žrtev naraste na nič manj nego 2.800. Pa še poprej, nego so se mladiči izvalili iz jajc ugonobila sta stariša vsaj najmanj 20.000 škodljivih žuželk. Torej, ako se približno sešteje število žuželk, ki jih ugonobi ena rodbina v za pol leta trajočem času, dokler se namreč mudé lastavice v domačem kraju, pa dobimo kaj pošteno število 650.000. V srednje veliki vasi se nahaja približno po 150 — 200 lastavičjih gnezd, iz česar je razvidno, da ta gnezda rešijo (oprostite) vaščane od 99.400.000 žuželk.

Ko bi ti 99²/₅ milijona žuželk ne bili iztrebljeni, pa bi pri urni njih razmnožitvi one zamogle pokriti veliko postranstvo zemlje, ako vzamemo v poštev, da bi število 10.000 žuželk zavzelo prostorsko dolgot 9.940 štirjaških metrov.

Ako bi slehrna od teh žuželk ugonobila le zgolj troje žitnih stebelj, tri liste detelje ali druge goveje piče, tri zarode vrtnega sadja, pa si je lahko mogoče predstaviti, koliko koristi ta letajoča armada ptic kmetijstvu. Ker pa večina žuželk, hroščev, muh, gosenic, ugonobi na leto ne samo tri stebila, marveč še dokaj večjo množico rastlin, pa se nam predstavi mala lastavica kot pravcata vila za poljedelce ter se sme

smatrati kot skrajno važen faktor vzdržanja ravnotežja v ekonomiji prirode.

Krt kot lovec. Amsterdamski profesor Bos je priobčil zanimive skušnje o življenju in navadah krt. V nasprotje velikemu številu živalij, živečih pod zemljo, ki navadno prespe zimo, je krt prisiljen tudi pozimi truditi se za hrano — lova na žuželke in deževne črve. Ker pa je plen lova po zimi očitno manjši nego po leti, radi tega si on že po letu preskrbi za zimo v svojem podzemeljskem stanovanju za večje skladišče sveže in neskvajljive se hrane.

Krt, kakor znano, se hrani poglavitno z deževnimi črvi. Ti poslednji se nahajajo v zemlji isto tako v svoji sferi kakor krt, radi tega, ko bi ostali živi v večji množici, pa bi se oni poprej ali poznej razlezli na vse strani, ko bi ne bilo tega majhnega podzemeljskega lovca, ki napravi njih razvoj in beg nemogoč, ter pohabja naložljene črve uprav za toliko, da jih ohrani žive, vsakako pa jih stori nesposobne za beg. Na ta način po krtu iznajdenega pohabljenja črvov je imel Bos priložnost opazovati v 300 izvodih deževnih črvov, katere je našel nek vrtnar na severnem Nizozemskem v krtovem gnezdu ter jih poslal profesorju v preiskavo.

Pri slehrnem od teh črvov je nedostajalo glavnega konca, zakaj krt je odgriznil slehernemu nekoliko centimetrov, od treh do pet, života. Ker pa nizka temperatura zemlje ne dopušča, da bi glava zrastle v drugič, kar je v drugih slučajih pri črvu deževniku povsem navadna stvar, pa se rana zaceli samo z obronkom. Vsi črniki ki so prišli profesorju pred oči, so bili enako pohabljeni, a vsi so še živeli. Najbolj čudno pri vseh je bilo to, da krt odgrize črva najrajše pri glavi.

Deževni črv se dviga na dva načina, pri čemur mu je prednji del telesa neobhodno potreben. Ko je zemlja dovolj rahla, na primer po dežju, išče on s svojim glavnim koncem nekatere luknjice v tleh, vtakne glavo v špranjo ter dotično še bolj razširi.

Ako so pa tla trda ter ne predstavljajo nikake odprtine, v katero bi črv zamogel vtakniti svojo ostro koničasto glavo, pa si pomaga na drug način, on se kar preprosto prisesa k tlom ter jame v zemlji delati prelaz, pri čemur pogoltneno prst takoj znovič meče od sebe iz luknje v poslednjem delu telesa.

Iz tega sledi, da deževni črv za beg iz krtove luknje neobhodno potrebuje glavnega dela (konca) života. Krt, očitno vé to iz skušnje, kakor tudi to, da mu po zimi ta glavni del ne more zrasti. Črv pa, ne glede na to, vendar le ostane živ, radi tega je ta mali lovec s tem plenom preskrbljen s svežo zalogo za vso zimo, dokler mu pomlad ne polajša hojo na lov novega plena.

Cene jajc na Dunaju. Iz poročila tvrdke M. Medak na Dunaju povzamemo sledeče cene za jajca, ki so bile dne 21. t. m. na dunajskem trgu: Po 2 kroni 32 komadov v Ia sodih, 33 komadov v IIa sodih, po 31 komadov Ia štajerskih, po 32 komadov IIa štajerskih, po 32 komadov hrvatskih, po 32 komadov slavonskih. V zabojih po 1440 komadov: ogrski K 84—86, bosanski K 83, bulgarski Ia K 90, IIa K 80, gališki 81—84 K. Srednje jajca po 78 K, mala po 64 K zaboj po 1440 komadov.

Kronika Zadružne zveze.

Nove članice Zadružne zveze. V zadnji seji so bile sprejete v članstvo sledeče zadruge: na Kranjskem: Hranilnica in posojilnica v Radovici; Mlekarska in sirarska

zadruga v Landolu. V Dalmaciji: Gomilička seoska blagajna za štednjo i zajmove v Kaštel-Gomilici, in I. Dalm. klesarska zadruga v Selcih na otoku Braču. — Število v Zadrugni zvezi včlanjenih zadrug znaša sedaj 392 efektivnih članov. Če prištejemo one, ki se nahajajo v likvidaciji pa jih je nad 400.

Dalmatinski pododbor Zadrugne zveze v Ljubljani se je ustanovil dne 11. t. m. v Spljetu. Tozadevni sestanek se je vršil v mestni posvetovalnici. Udeležba je bila mnogobrojna, in sicer taka, da takó številno obiskanega sestanka zadrugnikov v Dalmaciji doslej še nikoli ni bilo. Sestanek naših dalmatinskih članic je enoglasno odobril načrt posebnega pravilnika za pododbor. Izvoljeni so bili v dalmatinski pododbor sledeči gg.: I. podpredsednik in delegat Zadrugne zveze v dalm. pododbor Janislav Vrsalović, župan v Selcih, dr. Petar Batorić, zdravnik v Pučišću, dr. Mate Dinković, zdravnik v Šibeniku, o. fra. Mate Gnječ, župnik v Prološču, Gjuro Kovačević, trgovec v Dubrovniku. Sedež pododbora je v Spljetu.

Pododbor bo imenoval svoje posebne zaupnike po vseh posameznih krajih Dalmacije. Priredil bo tudi po raznih krajih poučne zadrugne tečaje.

Na sestanku se je povdarjala tudi potreba skupnega nakupa moke, žvepla, modre galice in o hrvatski prilogi „Narodnega Gospodarja“.

Na sestanku je bil tudi navzoč g. Artmann, ki je predaval o oljarstvu in o njegovi povzdi v Dalmaciji.

Mlekarska zadruga na Vrhuiki je dobila te dni od c. kr. poljedelskega ministrstva 10.000 kron podpore in 10.000 kron posojila, ki ga mora vrniti v desetletnih enakih obrokih. Podporo in posojilo vporabi zadruga, da pokrije velike stavbne stroške. V osiguranje bodočega delovanja zadruga ji je ministrstvo priporočilo, naj poviša lastno glavnico (delež) in naj uvede vezano dobavo mleka, s posebnimi globami v slučaju neposlušnosti od strani članov.

Živinorejska zadruga v Seleth priredi v petek dne 4. oktobra t. l. v Selcih premovanje in razstavo govedi čistega pingavskega plemena. Namen razstavi in delitvi premij je: a) da se živinorejci selške doline s primerjanjem goved izpodbudijo za napredek živinoreje in v njej pouče, b) da se vidi uspeh, ki se je po živinorejski zadrugi dosihdob dosegel pri reji živine čistega pingavskega plemena. Pravice do premij imajo vsi živinorejci iz selške doline in Sorce. Do pol 9. ure dopoldne mora vsa živina biti na mestu razstave, in sicer posebe junci, posebe telice in posebe krave za ograjo privezane. Živino sodi posebna komisija veščakov in praktičnih živinorejcev, ki jih je sestavila zadruga. Kdor je premijo dobil, mora se s posebnim pismom zavezati, da bode obdarovano govedo najmanj eno leto obdržal za plemo, ali pa je le z dovoljenjem zadruga prodal. V razstavo se pripuščajo a) junci (biki), ki so 3 mesece do 3 leta stari, b) telice in teleta od treh mesecev naprej, c) molzne krave do petega leta. Govedo mora biti čistega pingavskega ali beljanskega plemena. Za lepo živino so določene naslednje premije: a) za bike: 1 darilo po 50 K, 1 po 30 K, 1 po 25 K; b) za mlade bike: 1 darilo po 30 K, 2 po 10 K in 1 po 5 K; c) za krave: 1 darilo po 40 K, 1 po 30 K, 2 po 25 K in 4 po 15 K; d) za telice: 1 darilo po 25 K, 3 po 20 K, 6 po 10 K in 3 po 5 K. Po ogledovanju goveda predava na razstavnem prostoru g. deželni mlekarski nadzornik Legvart o govedoreji, s posebnim ozirom na razstavljeno živino.

Naši članici, živinorejski zadrugi v Selcih želimo obilo

vspeha k nameravani razstavi. Druge zadruga pa naj sledijo njenemu lepemu zgledu.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 68. (Hran. in pos. v O.) V naših pravilih ni ničesar določeno, kedaj naj izplačamo deleže članom, ki iz zadruga izstopajo. Kako naj se ravnamo?

Odgovor 68. Po predpisu § 55 zadrugnega zakona smete deleže izplačati mesec dni potem, ko je občni zbor potrdil računске sklepe za ono poslovno leto, v katerem je član izstopil. Izstop pa velja, — če ni ničesar določenega v pravilih, s koncem poslovnega leta.

Vprašanje 69. (Hran. in pos. v Z.) Prosimo pojasnila, ali je v zakonu predpisano, da se ne smejo pisati zapisniki občnih zborov na posameznih polah, ampak v vezani knjigi?

Odgovor 69. Da, in sicer v § 34. zadr. zak. z dne 9. aprila 1873. d. z. št. 70.

Vprašanje 70. (Hran. in pos. v Š.) V odgovoru na vprašanje št. 41. v št. 16 „Nar. gosp.“, ki Vam ga je stavila neka hrvatska posojilnica, ste pisali, da zakonu sicer ne nasprotuje določilo, ako bi se v pravilih sprejelo določilo, da mora biti predsednik posojilnice vedno domači duhovnik. Res je, da določa § 15 zadrugnega zakona samo to, da se morajo „izvoliti člani načelstva iz srede članov“, toda nam se zdi, da bi se s tako določbo ustvarilo pri zadrugi neko častno mesto, ki bi ga dotični duhovnik moral nositi cel čas svojega bivanja v dotičnem kraju, tedaj tudi celo svoje življenje, ako bi ostal vedno v enem in istem kraju. Kaj takega bi pa vendar bilo proti zmislu samouprave zadrug. Nam se zdi, da ravno določba v § 15., da se morajo člani načelstva „izvoliti“ iz srede članov govori zato, da se ne more sprejeti v pravilih tako določilo, kakor ga je izrazila dotična hrvatska zadruga?

Odgovor 70. Imate popolnoma prav. Strinja se z Vašim mnenjem tudi odločba najvišjega sodišča z dne 22. maja 1902, št. 6.635, ki pravi, da „je protizakonita določba pravil, po kateri bi se člani načelstva izvolili za celo svoje življenje“.

Vprašanje 70. (Hran. in pos. v Č.) Naša posojilnica in naše kmetijsko društvo, ki jih upravlja ena in ista oseba, imata skupno eno samo blagajno. Ali je to pravilno?

Odgovor 70. Ne, ker se denar in listine tičeče se dveh uprav lahko tako zamešajo, da jih ne uredi živ krst več, če slučajno umanjka oseba, ki je vodila obe zadrugi. Vsaka uprava za-se naj ima svojo lastno blagajno. Saj strošek za blagajno ne gre v zgubo, ker se vpiše v inventar in ker se vrednost blagajne vsako leto zmanjša le za toliko, za kolikor se je blagajna v posameznem letu porabila.

Vprašanje 71. (Hran. in pos. v Št. R.) Ali moramo okrajnemu glavarstvu in trgovinski sodnji naznaniti spremembe posameznih paragrafov pravil v celoti, ali le v dotičnih odstavkih, pri katerih smo spremenili besedilo?

Odgovor 71. Dovolj je, če naznanite samo spremenjene odstavke.

Vprašanje 72. (Hran. in pos. v J.) Ali smo dolžni povedati notarju kot zastopniku privatne stranke, koliko ima stranka naloženega pri posojilnici? In če bi vprašalo sodišče, kaj potem?

Odgovor 72. Notarju ne, ker nima pravice to zahtevati, pač pa sodnji na podlagi posebnega poziva.

Vprašanje 73. (Hran. in pos. P. n. Sk.) Ker nimamo pri rokah nobene odstopnice, ali bi nam naznanili besedilo take odstopnice?

Odgovor 73. Zakaj da ne? Evo ga: „Načelstvu zadruga v... Podpisani N. N. iz X, št. ... naznanjam v smislu § ... pravil zadruga svojo odpoved in prosim, da se mi odpoved potrdi, delež pa izplača v postavnem roku. Datum in podpis“. Sicer pa dobite tiskanih odstopnic pri Zadrugi zvezi.

Vprašanje 74. (Mlekarska zadruga v D.) Ali bi ne bilo dobro, da bi se mlekarne združile in potem organizirane zvišale cene surovega masla, kar bi bilo pri sedanji ceni živine vsekakor dobro?

Odgovor 74. Ali niste čitali članka o „Mlekarski zvezi na Kranjskem“ v letošnji 15. številki našega „Narodnega gospodarja“? Upamo, da se Mlekarska zveza na podlagi tam omenjenih načel, ki edini jamčijo skupno delovanje vseh činiteljev v korist mlekarstva, prav kmalu osnuje. Sicer se govori v zadnjem času o ustanovitvi neke liberalne mlekarke zveze, ki bi pa onemogočila vsakršno skupno delovanje. Prepričani smo, da ne pride do ustanovitve take zveze, ker bi se s tem mlekarke zadruga same oškodovale.

Vprašanje 75. (Hran. in pos. C.) Ali plačamo rentnino samo od izplačanih obresti hran. vlog, ali pa tudi od kapitalizovanih?

Odgovor 75. Od obojih.

Vprašanje 76. (Konsumno društvo v D.) Prosimo, da nam javite, ali plačajo konsumna društva pridobnino od zneska 600 K ali 1200 K dalje?

Odgovor 76. V smislu § 85 zakona o osebnih davkih z dne 25. oktobra 1896, d. z. št. 20, od zneska K 600 dalje. Davku podvržen dobiček pa ni samo ona svota, ki je v računih izkazana kot dobiček, ampak posebna svota, ki se izračuna v smislu §§ 91 do 99 omenjenega zakona.

Vprašanje 77. (Kmetijsko društvo v G.) Blagovolite pojasniti, ako je mogoče popred delovati, preden so pravila sprejeta in vpisana v združnem registru pri trgovskem sodišču? Vložili smo prošnjo za registracijo že pred dolgim časom, pa še sedaj ni rešena.

Odgovor 77. Urgirajte na sodniji, da Vam prošnjo čimprej reši. Kar se pa tiče vprašanja, ali smete že prej delovati, predno ste registrovani, imate najboljši odgovor v zakonu samem. § 8 združnega zakona namreč pravi: „Pred izvršenim vpisom v združni register ne obstoja zadruga kot taka. Če se deluje še pred vpisom v imenu zadruga, so delujoči osebno in solidarno odgovorni“. Odločba z dne 6. maja 1897, št. 1956, pa se med drugim glasi: „Združna pogodba, katero je sklenilo več oseb, nima pravnega učinka na njihovo medsebojno razmerje, ako se ni pismeno sestavila in registrovala. Ako pri vsem tem pričnejo s skupnim podjetjem, jih je treba presoati kot društvo v smislu § 1175 spl. drž. zak.“ „Kakor hitro pa je zadruga registrovana, preidejo pravice ustanovnikov zadruga na zadrugo samo.“ (Odločba 18. aprila 1901, št. 4841, in 13. maja 1901, št. 1654.)

Vprašanje 78. (Hran. in pos. v R.) Koliko se posojuje na police v zavarovanju na doživetje? Nekdo prosi 600 K posojila. Zavaroval je l. 1905 petletno hčerko, da bo s 24. letom potegnila 2000 K pri zavarovalnici. Pogodba pa je taka: V slučaju hčerkinе smrti, se zavarovalnina povrne; v slučaju očetove smrti preneha vplačevanje premij. Polica je pa šele čez 4 leta vredna 400 K.

Odgovor 78. Naše stališče je splošno tako, da odločno odsvetujemo posojevanje na zavarovalne doživetvene police, ali pa police za slučaj smrti, ker je to vrednostna listina,

ki vživa le pogojno vrednost, pa jo ne predstavlja sama po sebi, kakor druge listine. Nadalje je poslovdju navadne posojilnice na deželi zelo težko kontrolirati, ali je polica še sveža in koliko ima v tem oziru prave vrednosti, ali pa dovolj stara, pa mogoče izplačljiva le določenim pravnim upravičencem, ne pa donositelju. Še težja je pa kontrola plačevanja premij. Kakor hitro zavarovanec zaostane določen čas s plačili premij, izgubi polica vsako vrednost in oni, ki ima polico v rokah kot posebno vrednostno zastavo, ima namesto listino, s katero si ne more nikamor pomagati. Vaš slučaj je pa še bolj zanimiv. Pravno upravičena za poteg zavarovalnine je hči, ko doseže 24. leto. Polico Vam hči ne more prepustiti, ker je mladoletna, oče pa tudi ne, ker ni polica njegova lastnina. Vsled tega bi bila že zastava police samanasebi nepravilna. Sicer pa sploh ne smete dajati posojil samo na tako zastavo, ker predpisujejo Vaša pravila, da mora podpisati zadolžnico poleg dolžnika vsaj še en porok.

Vprašanje 79. (Ista) Kako ravnati s takimi prosilci, ki so že pri kaki drugi posojilnici z neomejeno zavezo udje? Ali sme biti jeden pri dveh?

Odgovor 79. Sme že, ker postava tega ne prepoveduje. Pač pa prepoveduje že priprosti gospodarski nazor, da član, ki jamči pri dveh enakih zavodih s celim premoženjem, predstavlja zelo dvoumno jamčenje. Zahtevajte od vsakega prosilca, da vam pove, ali je že član druge posojilnice z neomejeno zavezo. Ako je, naj odstopi od nje in naj izplača, kar ima slučajno tam še dolga, ali pa naj ostane pri njej in tam prosi posojilo. Sicer bi se zadolžil na dveh straneh, kar bi znalo biti v veliko škodo enega ali drugega zavoda.

Milostiva gospa,

ali veste, zakaj morate pri nakupovanju sladne kave izrečno poudarjati ime »Kathreiner«?

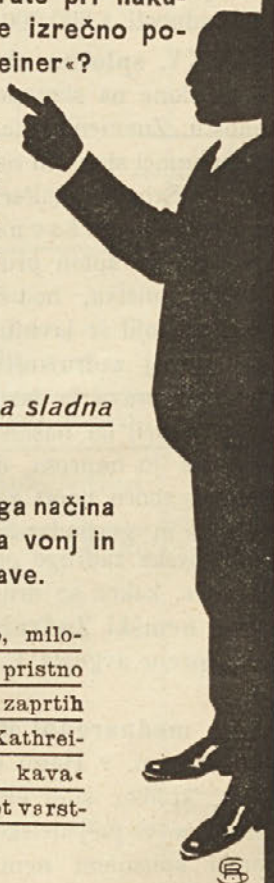
Ker se Vam sicer utegne primeriti, da dobite manj vreden posnemek brez vseh vrlin, s katerimi se odlikuje Kathreinerjeva kava.

Zakaj le

Kathreinerjeva Kneippova sladna kava

ima spričo posebnega načina svojega proizvodjanja vonj in okus zrnate kave.

Zapomnite si torej natanko, milostiva gospa, da dobivate pristno Kathreinerjevo kavo zgolj v zaprtih izvornih zavojih z napisom: »Kathreinerjeva Kneippova sladna kava.« in s sliko župnika Kneippa kot verstveno znamko.

Zadružni pregled.

Mlekarska zveza v Ljubljani. V četrtek dne 11. septembra se je v prostorih Zadružne zveze v Ljubljani vršil izredno važen sestanek zastopnikov mlekarskih zadrug in Zadružne zveze na Kranjskem. Namen sestanka je bil, da se sestavijo pravila za novo, prepotrebno „Mlekarsko zvezo“. Sestanka so se udeležili gg. deželni mlekarski nadzornik J. Legvart, odborniki Zadružne zveze dr. E. Lampe, dr. V. Pegan, M. Kump, načelnik mlekarske zadruge v Logatcu Fran Mulley, načelnik mlekarske zadruge na Vrhniki Fran Tršar, načelnik mlekarne v St. Lorencu V. Oblak, deželni poslanec Mejač iz Komende, brata Valenčič iz Ilirske Bistrice, S. Premrou, tajnik Zadružne zveze itd.

Tekom preteklega tedna pa so vložili v svrhu registracije pravila na c. kr. okrožno kot trgovsko sodnijo gg. J. Legvart, F. Mulley, F. Tršar in S. Premrou. Veselimo se koraka, ki ga naše mlekarsko združništvo brezdvomno napravi z ustanovitvijo te v tehničnem in trgovskem oziru izredno važne zveze.

K. W. Kaiser, prelat in duhovni svetnik, je te dni slavil 25letnico svojega delovanja na združnem polju. Kaiser, župnik v Bad-Aiblingu na gorenjem Bavarskem, je tudi v Avstriji precej poznana oseba, ker je pomagal pri mnogih ustanovitvah raiffeisenskih posojilnic na Tirolskem in Predarlskem. Ustanovil je nad 62 posojilnic navedenega sestava in bil zelo priljubljen in poljuden predavatelj. Napisal je mnoge sestavke združne stvarine, ki se odlikujejo po svoji poljudnosti. Omeniti hočemo le knjižici „Raiffeisenski večeri“ in „Praktični Raiffeisnovec“. Prva se ravnokar prevaja tudi na slovenski jezik.

Zveza hanoveranskih kmetijskih zadrug je ustanovila pred kratkim svojo 1000. zadrugo. Koncem l. 1906 je še imela zveza le 950 kmetijskih zadrug, in sicer 3 zveze, 378 kreditnih zadrug, 288 mlekarskih, 152 nabavnih in 129 različnih drugih zadrug. Med temi je mnogo zadrug za perutnino in prodajo jajc, ki so l. 1906 prodale 23 milijonov jajc v vrednosti 1,300.000 mark.

XXXV. splošna skupščina nemških zadrug v Avstriji, ki slone na samopomoči, je zborovala 1. in 2. t. m. v Inomostu. Znamenita sta dva sklepa te skupščine: 1. Zveza na samopomoči slonečih nemških pridobitnih in gospodarskih zadrug (po Schulze-Delitschevem sestavu) v Avstriji je proti ustanovitvi državne osrednje zadružne blagajne, ker je sploh proti vsakemu materialnemu podpiranju združništva, bodisi v obliki podpor ali pa nižjebrestnih posojil iz javnih sredstev, in ker pričakuje le tedaj uspešen razvoj združništva, če sloni na podlagi samopomoči, samouprave in lastne odgovornosti; 2. Načelnistvu zveze se naroči, da naslovi na visoko vlado posebno vlogo, s katero se jo naproša, da naj v najkrajšem času predloži državnemu zboru načrt zakona za spremenitev obdavčenja pridobitnih in gospodarskih zadrug, tako da se pridobitne in gospodarske zadruge glede obdavčenja postavijo vsaj na isto stališče, kakor so društva z omejeno zavezo.

Pri nemški Zadružni zvezi v Gradcu je bilo včlanjenih koncem avgusta t. l. 257 posojilnic in 54 nadenarnih zadrug.

III. mednarodni mlekarski kongres se je vršil od 15. do 22. t. m. v Hagu na Nizozemskem. Udeležila sta se kongresa, kolikor smo čitali v listih tudi dr. Ertl, referent združništva v poljedelskem ministrstvu, in C. I. Hoffer, mlekarski konzulent nemške sekcije deželnega kulturnega sveta na Češkem.

Moravske hranilnice l. 1905. Koncem l. 1905 je bilo na Moravskem 43 hranilnic, ki so imele K 87,327.767·14 hranilnih vlog. Vloge se se obrestovale po 4% in še nižje.

Občinske hranilnice na Moravskem. Začetkom leta 1905 jih je bilo 270, ki so imele 152.578 članov. Na vsako občinsko hranilnico odpada 68.824 K rezervnega fonda. Vlog je bilo 199,553.403·76. L. 1905 je bilo 4½ milj več vzdignjeno, nego naloženo. Občuti se pač vpliv raiffeizenk.

Centrala galiških raiffeizenk namerava predložiti deželnemu zboru načrt za ustanovitev osrednje blagajne za vsa gospodarska društva. Gališke in moravske zadruge edine še niso pridružene Splošni zvezi kmetijskih zadrug na Dunaju.

Zadružni pouk na višji poljedelski šoli na Dunaju Pri tej šoli se namerava v kratkem vpeljati posebni učni tečaj za združništvo. V jeseni se vrše sestanki zastopnikov ministrstva za uk in bogočastje, ministrstva za poljedelstvo in Splošne zveze avstrijskih kmetijskih zadrug, da se določijo podrobnosti glede vpeljave tega tečaja.

Mlekarsko združništvo v Švici. Švica je štirikrat tako velika, kakor kranjska dežela in je podobna naši Gorenjski. V tej državi je okrog 6000 mlekarskih zadrug, v katerih se izdeluje znameniti švicarski sir. Vsaka vas ima svojo sirarno, pri kateri so pa brez izjeme vsi posestniki člani. Zraven tega pa so Švicarji izborni živinorejci. Vsaka sirarna izdeljuje poprečno na dan 1000 — 4000 kg mleka. Mleko se plačuje združnikom po 14 vinarjev kg. Cena siru je zelo visoka, 100 kg stane 180 — 200 K v sirarni. Vse te zadruge so združene v eno veliko zvezo.

Književnost.

Vlado Pušenjak. „Slovensko združništvo in sodelovanje učiteljstva.“ Pod tem naslovom je izdal Pušenjak, kot ponatis članka v „Zadrugi“, predavanje, ki ga je dne 25. avgusta 1907 imel na skupščini Zaveze jugoslov. učiteljskih društev. Dasi nekoliko tendenčno, je Pušenjak podal zbranemu učiteljstvu s svojim govorom jasen in strokovno lep pregled o pomenu in važnosti združništva ter ga pozival na sodelovanje pri slovenskem združništvu. Škoda, da prihaja njegov poziv nekoliko pozno, ker je doslej učiteljstvo, razven nekoliko častnih izjem, rajše oviralo in napadalo združništvo, nego da bi pomagalo pri njegovem razvoju. Kjer se je pa učiteljstvo proti volji ljudstva politilo združništva iz strankarskih namenov, tam pa nima zaupanja med narodom.

Franc Zelenik. „Slovenski trgovski — obrtni žepni koledar za leto 1908.“ Mal, a zelo priročen koledar, ki ima raznovrstno praktično vsebino. Iz podane vsebine nam uga-jajo posebno oddelki o kolekovanju knjig in raznih listin, o pokojninskem zakonu, o kalkulaciji, o računanju obresti, in pregledni izvlečki raznih za trgovca važnih zakonitih predpisov (menica, odpoved službe, trgovinski zakon, i. t. d.) Koledar stane s poštnino le K 1·20 in se dobi pri izdajatelju v Ljubljani, Rimska cesta 9. Priporočamo.

Franc Zelenik „Kontokorent.“ Isti pisatelj je začel izdajati „Trgovsko knjižnico“, ki bode izhajala štirikrat na leto v samozaložbi pisatelja. Prva knjižica prinaša opis in pouk v „kontokorentu.“ Veseli nas, da se naša strokovna literatura vedno bolj množi. Dokaz, da vstajamo tudi na gospodarskem polju. Gospodu Zeleniku pa želimo veliko uspeha pri izdajanju trgovske knjižnice. Knjižica stane le 30 vinarjev in se dobi pri pisatelju v Ljubljani.

Računski zaključki.

Hranilnica in posojilnica na Čatežu,

registrovana zadruga z neomejeno zavezo, za III. upravno leto 1906.

Člani: začetkom leta 1906. 94, v upravnem letu pristopilo 37, odpadlo —, koncem leta 1906. 131.

Deleži: začetkom leta 1906. 94, v upravnem letu prirastlo 37, izplačano —, koncem leta 1906. 131, odpovedano: —.

Denarni promet: K 3,231.878-79.

Prejemki (Debet)	K	h	Izdatki (Kredit)	K	h	Imetje (Aktiva)	K	h	Dolgovi (Pasiva)	K	h
Deleži — vplačani . . .	74	—	Vzdig. hran. vloge . . .	38.553	34	Posojila	67.061	09	Deleži	262	—
Hran. vloge s kap obrestmi . . .	65.120	06	Obr. hran. vlog izpl. . .	400	13	Tekoči rač. z Zvezo . . .	31.130	17	Hranilne vloge s kapitaliz. obrestmi . . .	114.351	09
Vrnjena posojila . . .	4.143	04	Obr. hr. vlog kapital. . .	3.886	77	Inventar premični . . .	420	62	Predpl. obr. posojil . . .	337	40
Tekoči rač. z Zvezo . . .	41.054	77	Dana posojila . . .	26.555	—	Zaostale obresti pos. . .	1.539	56	Rezervni zaklad . . .	514	41
Obresti tek. računa . . .	1.606	22	Tekoči rač. z Zvezo . . .	33.706	22	Vrednost tiskovin . . .	473	24	Čisti dobiček . . .	139	19
Plač. obr. od posojil . . .	2.646	70	Obr. pos. povrnjene . . .	69	38	Delež Zadrugi zvezi . . .	15	69			
Upr. in urad. prisp. . .	227	64	Upr. in urad. stroški . . .	205	58	Posojila na tek. rač. . .	1.000	—			
Pristopnine . . .	37	—	Zemljiški davek . . .	6	34	Zaostale obr. istih . . .	9.942	81			
Vrnjena posojila na tek račun . . .	1.150	—	Pos. na tek račun . . .	10.100	—	Gotov. 31. dec. 1906 . . .	167	64			
Obresti istih . . .	42	83	Darila	530	—		3.853	27			
Zamudne obresti . . .	7	48	Gotov. 31. dec. 1906 . . .	3.853	27						
Gotov. začet. l. 1906 . . .	1.756	29									
	117.866	03		117.866	03		115.604	09		115.604	09

Gospodarska zadruga na Češnjici,

registrovana zadruga z omejeno zavezo, za IX. upravno leto 1906.

Člani: stanje začetkom leta 1906 112, v upravnem letu pristopilo 3, izstopilo 24, koncem l. 1906 91.

Deleži: stanje začetkom leta 1906 112, v upravnem letu prirastlo 3, odpadlo 24, koncem leta 1906 91, odpovedano 0.

Denarni promet: K 63.378-45.

Prejemki (Debet)	K	h	Izdatki (Kredit)	K	h	Imetje (Aktiva)	K	h	Dolgovi (Pasiva)	K	h
Blagajniški preostanek l. 1905 . . .	92	06	Izplačani deleži . . .	480	—	Vrednost blaga . . .	7.343	10	Deleži	1.835	—
Vplačani deleži . . .	48	—	Vrnjena izposojila . . .	1.000	—	Terjatve na blagu pri zadrugnikih . . .	2.029	11	Izposojila	23.721	—
Pristopnine . . .	3	—	Izdatki za blago . . .	25.845	12	Vredn. nepr. invent. . .	20.849	69	Dolg na blagu nezad . . .	3.524	26
Izposojila . . .	3.000	—	Voznina	667	62	Vredn. prem invent. . .	443	75	Rezer. zaklad z obr . . .	5.154	79
Prejemki za blago . . .	28.387	62	Užitnina	9	90	Vrednost tehtnice . . .	183	72			
Najemščina . . .	4	50	Naložen denar . . .	759	98	Delež pri Zadr. zv . . .	200	—			
Razlika blag. preostanka v l. 1905 . . .	166	43	Inventar premični . . .	78	24	Nalož. denar . . .	759	98			
			Pridobinski davek . . .	117	21	Zguba	2.400	93			
			Upravni stroški . . .	1.482	72	Got. koncem l. 1906 . . .	24	77			
			Obresti posestva . . .	50	—						
			Obresti izposojil . . .	1.186	05						
			Gotov. konec l. 1906 . . .	24	77						
	31.701	61		31.701	61		34.235	05		34.235	05

Vzajemno podporno društvo v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom, za XIV. upravno leto 1906.

Prejemki (Debet)	K	h	Izdatki (Kredit)	K	h	Imetje (Aktiva)	K	h	Dolgovi (Pasiva)	K	h
Deležne vloge . . .	332.914	30	Predujemi	790.425	—	Posestva	1.009	90	Prehajalni prejemki . . .	5.215	53
Dopolnilni zaklad . . .	243.514	59	Posojila	435.974	40	Hran. vloge, izplač. . .	5.678	93	Deležne vloge . . .	332.914	30
Izposojena glavnica . . .	488.804	03	Hranilne obresti . . .	106.310	50	Efeki	40.000	—	Izposojena glavnica . . .	488.804	03
Pristojbina . . .	11.190	11	Režija	63.001	93	Naloženo	64.246	38	Blagaj 31. dec 1905 . . .	523.324	91
Zamudne obresti . . .	3.136	72	Obr. izpos. glavnice . . .	38.804	07	Posojila	435.974	40	Dobiček	45.483	83
Obresti posojila . . .	4.976	58	V rezervni zaklad . . .	12.821	51	Predujemi	790.425	—			
Obr. nalož. denarja . . .	3.431	01	Hranilne vloge . . .	5.678	93	Blagaj. 31. dec. 1906 . . .	58.407	99			
Dohodki posestva . . .	828	37	Troški posestva . . .	565	—						
Prehajalni prejemki . . .	5.215	53	4% obresti izplačan. . .	90	54						
Blagaj. 31. dec. 1905 . . .	523.324	91	deležnih vlog . . .	1.009	90						
			Za posestva	40.000	—						
			Efeki	64.246	38						
			Naložena glavnica . . .	58.407	99						
	1617336	15	Blagaj. 31. dec. 1906 . . .	1617336	15		1395742	60		1395742	60

VABILO

na

izvanredni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Senožečah,
registrovane zadruge z neomejeno zavezo,

koji se bo vršil dne 10. oktobra 1907 ob 9. uri dopoldne,
v združni uradnici v Senožečah.

Dnevni red:

Izvolitev enega odbornika v načelstvo.

Načelstvo.

Ako bi obč. zbor radi prepičle udeležbe združnikov
ne bil sklepčen ob 9. uri, se vrši uro pozneje isti na istem
kraju, koji bo sklepčal o dnevnem redu ne gledé na število
združnikov.

VABILO

na

REDNI OBČNI ZBOR

Hranilnice in posojilnice v Rečici ob Savinji,
registrovane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se vrši dne 3. oktobra t. l. ob 8. uri zjutraj v prostorih
Marije Tostoveršnik p. d. Dobrove.

Vspored:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem
zboru.
2. Poročilo načelstva.
3. Potrjenje računskega zaključka za l. 1906.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Načelstvo.

Ako bi ne došlo ob določenem času zadostno število
društvenikov, vrši se pol ure pozneje na istem mestu in z
istim dnevnim redom drug občni zbor, ki je sklepčen brez
ozira na število navzočih.

VABILO

na

REDNI OBČNI ZBOR

Hranilnice in posojilnice v Srednjivasi,
registrovane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se bo vršil dne 13. oktobra t. l. ob 1/2 4 uri popoldne
v prostorih „Kmetijskega društva.“

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Potrjenje računskega zaključka za l. 1906.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Načelstvo.

Ako bi občni zbor ne bil sklepčen ob določeni uri,
se vrši 1/2 ure pozneje na istem mestu to je ob 4. uri z
istim dnevnim redom drug občni zbor, ki sklepa ne glede
na število članov.

Psa braka, majhne pasme, vajenega lovca, dobrega iskača, ži-
vahnega temperamenta, za takojšnjo uporabo kupi
Iv. Podboj, župnik v Toplicah.

Priporoča se: Vzajemna zavarovalnica proti požarnim ško-
dam in poškodbam zvonov.

Edini domači zavod te stroke: Ljubljana, Medjatova hiša.

Lajca za valiti Najboljih vrst, vzgojenih na velikih posestvih:
Minorka črne in bele, Plymouth R, hamburške
zlatice, italijanske bele in jerebičje barve à 40 vin., Faverolke,
Viandotke srebrne in bele barve à 50 vin., Minorka črne rdeč. greb.
amer., italijanske bele rud. greb. (novosti) à 60 vin., Velike pekinske
race bele à 60 vin., Amer. vel. br. purani à K 1-20, Bisernice sreb.
viš. à 40 vin.

Perutnistvo Smržice, Morava (Smržitz, Mähren).

**Mlekarna v Komendi pri Kamniku sprejme
mlekarja,**

ki bi bil zmožen voditi knjigovodstvo.

Razpis natječaja.

Uslijed odluke, prihvaćene od upravnog vijeća
na sjednici, držanoj dneva 22. o. m., raspisuje se
natječaj na pokriće mjesta revizora kod ovoga za-
družnog Saveza.

Sa pokrićem ovoga mjesta skopćana su ova
beriva:

a) Godišnja plaća od kruna 3900, isplativa
u jednake mjesečne pretplatne obroke.

b) Dnevica od kruna 10 za svaki dan
izhivanja iz Spljeta u poslu Saveza.

c) Putni troškovi: na parobrodima prvi razred,
na željeznicama drugi razred, a za ostala putovanja
60 para po kilometru.

Revizor, osvem stručne naobrazbe, koju mora
da ima, treba da zna govoriti i pisati hrvatski.

Revizor će biti imenovan za sad provizorno, za
godinu dana. Iza izmaka ovoga roka, moći će se
š njim utvrdit služba pogodbom i za dulje vrijeme.

Rok natječaja traje do 10. oktobra 1907.

3-2

Od Prestojništva Saveza.

Spljet, 24. avgusta 1907.

D. F. Ivanišević.

I. Antićević.

Oljarska zadruga v Seničici
pri Medvodah
išče

 poslovodjo.

Dobi tudi postransko službo.

Prošnje naj se naslovijo na načelnika **g. Jožefa**
Šusteršiča v Seničici.

Mlatilnice

lahko tekoče z rokami za goniti.

Mlatilnice vsakovrstne
z vrtilom (gepeljnom).

Mlatilnice z motor-

jem na bencin (najcenejša gonilna
sila) kakor tudi vsi poljedelski stroji po

zelo znižanih cenah

pri

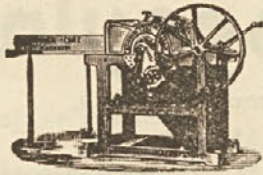
Karol Kavšeka nasled. 248 x—18

Schneider & Verovšek

trgovina z železnino in zaloga strojev.

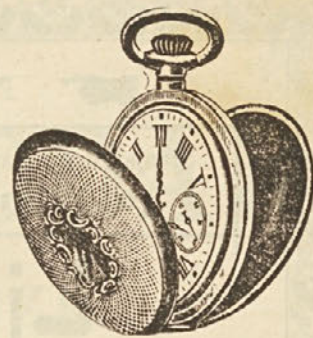
Ljubljana, Dunajska cesta 16.

Vsakdo naj se v svojo korist prepriča predno
kupi kaki stroj!

Čujte! Čujte!

**Prej 18 K
sedaj 8 K**

Krasna remontoir-Gloria sre-
brna ura s 3 močnimi pokrovi,
bogato okrašena, dobro idoča,
3 leta garancija, pošilja proti povzetju za **samo 8 kron**

Henrik Weiss — Dunaj XIV./3.

Sechshauserstrasse 5/38. 12—10

C. kr. priv.

pred ognjem in tatovi varne

blagajne

prodaja najceneje dobro znana tovarna blagajnic

M. Adlersflügel

založnik Raiffeisnovih posojilnic

Dunaj, I., Franz Josephs-Quai št. 27.

247 24-18

Delniška stavbinska družba »UNION« v Ljubljani.

Ob začetku leta sklepajo posojilnice na
občnih zborih o porabi čistega dobička. —
Delniška stavbinska družba „UNION“ se
usoja pri tej priliki opozoriti p. n. hranilnice
in posojilnice, da so še oddati delnice III.
emisije, in da blagovolè vsaj en del čistega
dobička uporabiti za nakupovanje delnic družbe
„UNION“. — S pomočjo zadružne organi-
zacije se je posrečilo postaviti krasno stavbo
hotela „UNION“. — Delničarji postali so
solastniki tega podjetja, in delnice imajo
sedaj svojo vrednost. Treba je pa še oddati
III. emisijo, in odda se lahko, ako naše hra-
nilnice in posojilnice vzajemno postopajo in
prevzamejo delnice. — Tako národno-gospo-
darsko delo mora vspevati. — Oglasila za
podpise delnic sprejema podpisani načelnik.

Dr. V. Gregorič,
načelnik.

Pri gnojenju

travnikov, detelnih in žitnih polja naj se ne
opusti, poleg suferfosfata, Tomaseve žlindre ali
koščene moke rabiti

Kajnit

ali

40% kalijevo gnojno sol.

Pojasnila o tem in drugem gnojilnem
sredstvu daje:

**Kmetijsko pojasnovalni zavod ka-
lijeve družbe v Gradcu, Rauber-
gasse št. 11.**

**Kalijeva družba, zadr. z om. zav.,
Leopoldshall-Strassfurt.**

Dobi se pri:

Gospodarski zvezi v Ljubljani,
C. kr. kmetijski družbi v Ljubljani,
Goriški kmetijski družbi v Gorici,
Tvrški „Merkur“ P. Majdič v Celju,
„Alpi & Comp. v Gorici,
„Ara & Vizzich v Trstu.

3—3

Najboljša in najsigurnejša

Stanje vlog 30. aprila 1907:
čez 13 milijonov kron

prilika
za štedenje!

Denarni promet 30. aprila 1907:
čez 19 milijonov kron

Ljudska posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo,

preje: Gradišče štev. 1

sedaj: Kongresni trg št. 2, I. nadstropje

sprejema **hranilne vloge** vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldan ter jih obrestuje po

4 1/2 %

brez kaknega odbitka, tako, da sprejme vložnik od vsacih vloženih 100 kron čistih **4 K 50 h** na leto.

Stanje vlog 30. aprila 1907: K 13,927.621·90 — Denarni promet v letu 1906: 55,129.024·18

Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se obrestovanje kaj prekinilo.

Za nalaganje po pošti so poštnohranilnične položnice na razpolago.

V Ljubljani, dne 30. aprila 1907.

249, x—18

Dr. Ivan Susteršič,
predsednik.

Josip Šiška, kanonik,
podpredsednik.

Odborniki:

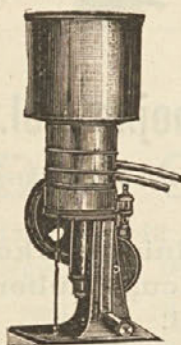
Fran Povše,
vodja, graščak, deželni odbornik, drž. in dež. poslanec itd.
Anton Kobi,
trgovec in pos. na Bregu.
Frančišek Leskovic,
zasebnik in blag. ljud. pos.

Karol Kauschegg,
veleposestnik v Wildonu
Karol Pollak,
tovarnar in posestnik v Ljubljani.

Anton Belec,
posestnik, podjetnik in trgovec v Št. Vidu nad Ljubljano.
Matija Kolar,
župnik pri D. M. Polju, svet. trg. in obrt. zbor. v Ljubljani.
Ivan Pollak,
tovarnar in pos. v Ljubljani.
Ivan Kregar,
Gregor Šlibar,
župnik na Rudniku

Delniška družba Alfa Separator, Dunaj, XII. Wienerbergstrasse 31
Zaloge: PRAGA, GRADEC, KRAKOV.

Največja specialna tovarna mlekarskega orodja, strojev in pločevinskega blaga. Popolne mlekarniške oprave in hladilne naprave.

Originalni Alfa Caval posnemalniki model 1906

so največja popolnost posnemalnega stroja

Izredno zboljšanje.

Zvišana delavna zmožnost.

Konkurenčne stroje zamenjujemo z Alfa posnemalniki pod najugodnejšimi pogoji.

Alfa-vrči za mleko

Patentovane Isselhardove hladilne naprave

iz posebno močne jeklene oklopne pločevine. Nizke nabavne cene. — Ohlajenje na 1—2° C.

Vse mlekarniške priprave najboljšega izdelka vedno v zalogi.

Ceniki na željo brezplačno in franko.

Dopisovanje v slovenskem jeziku.

x—13

